Journal of Academic Value Studies (JAVStudies)

ISSN:2149-8598 | Vol: 5, Issue: 5, pp. 859-860

javstudies.com | javstudies@gmail.com

This article was checked by intihal.net

This article licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

Makale geliş tarihi/Article arrival date: 04.09.2019 – Makale Kabul Tarihi/ The Published Rel. Date: 23.12.2019

GÜNDOĞMUŞ, B., GAYIRNAL, A. (2019). "Toplumsal Kabul Ve Uyum Süreci Bağlamında Suriyeli Göçmenler", Journal of Academic Value Studies, Vol: 5, Issue: 5; pp: 859-860 (ISSN: 2149-8598).

TOPLUMSAL KABUL VE UYUM SÜRECİ BAĞLAMINDA SURİYELİ GÖÇMENLER*

Syrian Migrants in the Context of Social Acceptance and Integration Process

Dr. Öğr. Üyesi Bekir GÜNDOĞMUŞ İD

Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, bgundogmus@bandirma.edu.tr Bandırma/Türkiye

Ayşe GAYIRNAL İD

Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Ekonomisi Ana Bilim Dalı, ayse.gayirnala@gmail.com Şırnak /Türkiye

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Suriye, Göçmenler, Şırnak, Uyum, Toplumsal Kabul

Keywords

Syria, Immigrants, Şırnak, Adaptation, Social Acceptance.

Tarihsel süreçte Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı en yoğun göç hareketliliği, iç savaşın yaşandığı Suriye kaynaklı olmuştur. Yaklaşık 4 milyon Suriyelinin Türkiye'ye kitlesel göçü göçmenler ve yerleşik toplum açısından çok yönlü etkileşimleri beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin sınır şehirlerinden birisi olan Şırnak, göçmenlerin geçiş güzergâhında olması nedeniyle bu süreçten yakından etkilenen iller arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, Şırnak'ta ikamet eden Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum düzeyini ölçmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Şırnak'ta göçmenlerin en fazla yoğunlaştığı Cizre ilçesinde 150 aile ile yüz yüze anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Suriyeli göçmenlerin sosyal, ekonomik, kültürel sorunlarına değinilen araştırmada, entegrasyon sürecinde eğitim, sağlık, ekonomi ve sosyal ilişkiler kapsamında yaşanan sorunlara odaklanılmıştır. Literatürde Şırnak'ta yaşayan Suriyeli göçmenlere yönelik ilk çalışma olma özelliği taşıyan araştırma sonucuna göre; Şırnak'ta ikamet etmeyi tercih eden göçmenlerin çoğunluğunun yerli toplum ile aynı etnik kökenden gelmeleri nedeniyle uyum süreci konusunda Şırnak'ta ciddi düzeyde sorunlar ile karşılaşmadıkları tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Historically, the most extensive migration mobility encountered in Turkey stems from the civil war in Syria living. The mass migration of nearly 4 million Syrians in Turkey has brought with multifaceted interaction for migrants and settled communities. One of Turkey's border city Sirnak is situated between the provinces from affected by this process because of the being passage of migrants route. In this study aim to measure the level of social acceptance and adaptation of Syrian migrants living in Şırnak. In this context, a face-to-face survey was conducted with 150 families in the Cizre district where the immigrants are most concentrated in Şırnak. In the study which mentioned social, economic and cultural problems of Syrian migrants focused on the problems of education, health, economy and social relations during the integration process. According to the results of the study which is the first research on Syrian migrants living in Şırnak in the literature; was determined the majority of immigrants who prefer to reside in Şırnak have not encounter serious problems in the integration process in Şırnak because of come from the same ethnic background as the indigenous community.

*Bu makale, 2019 yılında Şırnak'ta düzenlenen Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi'nde sözlü olarak sunulan aynı başlıklı bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

1. GİRİŞ

Toplumsal yapının yeniden şekillenmesi sürecinde göç hareketlerinin oynadığı rol yadsınamaz ölçüdedir. Toplumlar, bünyelerinde farklı grupları ve kültür ögelerini barındıran çok geniş toplumsal sistem ve ilişkiler ağına sahiptir. Bu bağlamda göç olgusu, toplumların bu farlılıklarını bir çerçeve içerisine alarak göç edilen yeri yaşanılır hale getirmeye ve bireyler ile toplumlar arasındaki ilişkileri bütünleştirmeye çalışma süreçlerini ortaya çıkartmaktadır. Benzer şekilde toplumsal uyum ve kabul sürecinin tıkanması, sosyal sorunlara neden olması durumları ile de süreç içerisinde karşılaşılabilmektedir. Bu noktada ev sahibi toplumun siyasal konjonktürü, siyasal kültürü, sosyo-ekonomik yapısı, göçmenlerin sosyo-ekonomik durumu, kaynak ülkesi ve göç nedeni gibi birçok etmen devreye girmekte, bu etmenler göçmenler ile ev sahibi toplum arasında gelişen sürecin yönünü belirlemektedir.

Özellikle 2000'li yıllarla birlikte dünya genelinde yaşanan işgal, çatışma, iç savaş gibi siyasal sorunlar neticesinde dünya göçmen nüfusunun hızlı artış göstermesi, göç ve göçmenler konusunun etraflıca ele alınmasını zorunluluk haline getirmiştir. Zira arızi sebeplerle yerinden-yurdundan edilen ve ülkesine geri dönüş ümidi kalmayan göçmen profili, örneğin daha iyi yaşam koşullarına ulaşma motivasyonlu ekonomik göçmen profilinden farklı niteliklere sahip olmaktadır. Dolayısıyla farklı nitelikteki göçmen profillerini kendi çerçevesi kapsamında değerlendirmeye almak ve buna uygun politikalar geliştirmek çok daha gerçekçi ve tutarlı olmaktadır.

2011 yılında Tunus'ta başlayarak süreç içerisinde bütün bölge ülkelerine yayılan Arap Kışı'ndan† etkilenen Suriye'de rejim güçleri ve muhalifler arasında yaşanan çatışmalar milyonlarca Suriyelinin ülkesinden göç etmesine neden olmuş, komşu ülke olması bakımından Türkiye bu göç akınına en yoğun şekilde maruz kalmıştır. Neredeyse Türkiye'nin tüm illerine yayılan Suriyeli göçmenler son yıllarda sıklıkla iç siyaset konusu olmakta, Avrupa Birliği (AB) ile ilişkiler başta olmak üzere dış siyaset konularında da gündeme gelmektedir. Türkiye'nin önemli bir gerçekliği halini alan Suriyeli göçmenler sayısız bilimsel araştırmaya da konu olmaktadır.

Suriyeli göçmenlere yönelik literatür incelemesi yapıldığında; araştırmaların özellikle Gaziantep, Kilis, Hatay, Mardin gibi sınır illerinde ve İstanbul'da yoğunlaştığı gözlemlenmektedir‡. Suriyeli göçmenlerin bu illere yoğun olarak göç etmesinden kaynaklı oluşan bu durum, görece az sayıda Suriyeli göçmen barındıran illerde de benzeri çalışmaların yapılmasını gündeme getirmektedir. Suriye'ye sınırı bulunan şehirlerarasında yer alan Şırnak da bu iller arasında yer almaktadır. Bu araştırma, literatürde Şırnak'ta yaşayan Suriyeli göçmenlere yönelik çalışma olmasından ötürü, ilk olma özelliğine sahiptir. Şırnak'ta yaşayan Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecini tartışmaya açıldığı araştırmada, nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinden yararlanılırken kavramsal olarak göç, toplumsal kabul ve uyum konularına yer verilmekte, akabinde ise Şırnak'ın Cizre ilçesinde yürütülen saha araştırmasında elde edilen bulgular analiz edilmektedir.

2. KAVRAMSAL AÇIDAN GÖÇ, TOPLUMSAL KABUL VE UYUM SÜREÇLERİ

İnsanlığın varoluşu kadar eski olan "göç" dünya gündeminde her daim önemli bir yere sahip olmuş ve asırlar boyunca da meydana gelen göç olguları dünyanın nüfus dağılımını kültürel ve sosyo-ekonomik anlamda değişim ve gelişimini etkilemiştir (Gün, 2011:271). Göç kavramını kısaca "bireysel ve/veya kitlesel yer değiştirme eylemi" (Şahin, 2001: 59) olarak tanımlanırken kişilerin sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel, vb. sebeplere dayanarak bireysel ya da ebeveynleriyle birlikte aldıkları göç etme girişim kararı "bireysel göç"; toplumların ya da belirli bir coğrafi sınırlarda yaşayan birey ve toplumların çeşitli sebeplerle yer değiştirmesine "toplu/kitlesel göç" denmektedir. Bir diğer kategoriden bakıldığında "isteğe bağlı - gönüllü göçler"; kişinin göç ederken başkalarının dayatma ve yaptırımlarının etkisi altında kalmadan gerçekleştirdiği göç türü olarak adlandırılırken savaş, siyasal baskılar, ekonomik gerekçeler doğal afetler gibi etkenler sebebiyle kişiyi göç etmeye bağımlı hale getiren ve isteği dışında gerçekleşen göç hareketleri ise "zorunlu göç"ü oluşturmaktadır (Akıncı, Nergis & Gedik, 2015: 62). Coğrafi nitelik (iç-dış göç), iradi durum (gönüllü-zorunlu) ve zaman aralığı (geçici-

† Olayların başlangıç kısmında ilgili ülkelerin yöneticilerine karşı toplum kesimlerinin demokratik tepkisi bağlamında literatürde Arap Baharı ismi kullanılmış olsa da, sorunlu sistemin devam ettiği yalnızca yöneticilerin değiştirildiği ve kaosun kalıcılaştığı, "eskiyi aratan" bir süreç yaşanmaktadır. Bu nedenle "Arap Baharı" ifadesi yerine "Arap Kışı" nitelemesinin kullanılması uygun görülmektedir. Nitekim son yıllarda literatürde Arap Kışı (Arab Winter) nitelemesi de yoğun şekilde kullanılmaktadır.

kalıcı) gibi etmenlerle çeşitli türlere ayrılan göç süreci, bu etmenlerden birisinin etkisiyle ya da birden fazla etmenin bir araya gelmesiyle şekillenirken odak noktasında mekânsal değişimi barındırmaktadır (Gündoğmuş, 2018: 12-17).

Göç hareketi, genel anlamda yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilmektedir. Lakin neden ve sonuçları düşünüldüğünde bu denli basit bir tanımlama yapmak mümkün değildir. Neden ve sonuçlarına bakıldığı zaman göçün, birey ve topluluklar üzerinde geniş çaplı değişimler yarattığı yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal formasyonların ekonomik, politik ve kültürel yapılarında ve bu yapılar içindeki ilişkiler sisteminde yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç olgusu, yapılarda önemli dönüşümlere yol açmaktadır (Sezgin ve Yolcu, 2016: 419). Bu nedenle göçün farklı karakterleri bulunduğunu göz önünde tutmak gerekmektedir.

Göç sürecinin göç eden topluluk açısından ve göç edilen bölgedeki toplum açısından ayrı ayrı sonuçları bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmanın odak noktasını oluşturan ve entegrasyon olarak da ifade edilebilecek toplumsal kabul ve uyum süreci tek taraflı bir olgu olarak ele alınmamalıdır. Entegrasyon sürecinde göçmenlerin algı ve tutumları kadar ev sahibi toplum üyelerinin beklentileri ile tutum ve davranışlarının da belirleyici rol üstlendiği unutulmamalıdır. Toplumsal kabul ve uyum sürecinde göçmenler, yeni yerleşimlerine adapte olmaya odaklanırken, ev sahibi toplum üyeleri ise bu değişimi özümseme ya da hazmetme reflekslerine yönelmektedir. Alışılagelmişin dışında farklı yapıdaki, etnik köken, farklı kültürel değerlere sahip birey ve toplumlarla birlikte yaşama durumu içinde dışlama ya da istememe türü agresif eğilimler başta olmak üzere çok boyutlu süreçleri barındırmaktadır. Göç sürecinin doğal bir sonucu olarak, göçmenler farklı bir bölgeye yerleştiğinde, kendi kültürel karakterlerini (dinlerini, dillerini, kültürlerini, kimliklerini), belirli sosyo-ekonomik ve yasal statülerini de gittikleri yerlere götürmekte (Kaplan ve Chacko, 2015: 129), ev sahibi toplum ise bu yeni durum karşısında konumlanma ihtiyacı hissetmektedir.

Toplumsal kabul ve uyum süreci esasında literatür bakımından entegrasyon kavramını akıllara getirmektedir. Zira bütünleşme anlamında kullanılan entegrasyon kavramı, köken ülke kültürü ile ev sahibi toplum kültürünün ahenkli bir şekilde bir arada olabilirliğine vurgu yapmaktadır. Ne var ki, entegrasyon kavramının gerçekte asimilasyon motivasyonlu uyum politikalarının retoriği (Gündoğmuş, 2018: 40-53) olduğu yönünde güçlü bir algı bulunmaktadır. Örneğin özellikle Batılı ülkelerin entegrasyon kavramında hakim toplumun dönüştürücü yönünün öne çıkarttığını vurgulayan Yanık'a göre (2013: 94), bu ülkeler salt kendi dahil etme politikalarına elverişli gördükleri gruplarla iletişime geçmekte ve bunun dışında kalan, belirli kural ve dilsel kodlara sahip olmayanları ise ekonomik döngü içerisinde ucuz iş gücü olarak alt sınıfta bekletmektedir.

Entegrasyon sürecini makro planda sistem entegrasyonu, mikro planda ise sosyal entegrasyon olacak şekilde ikiye ayıran Esser'e göre (1999: 13-25) bu ucuz işgücü göçmen kitlesi, ekonomik sisteme girdi sağladığı sürece sistem entegrasyonu kapsamında değerlendirilmektedir. Zira göçmenler paralel bir pazar ya da iktisadi kurum teşkil etmek yerine ev sahibi toplumun kurumlarıyla varlığını devam ettirmekte ve ev sahibi toplumun katma değeri haline gelmektedir. Ancak entegrasyon kavramı ile kast edilen esas boyut, Esser'in sosyal entegrasyon nitelemesine denk gelmektedir. Sosyal entegrasyon sürecinde ev sahibi toplum ile göçmenlerin kendi toplumsal kurumları karşı karşıya gelmektedir. Bu süreçte kültürleşme, yapısal entegrasyon, duygusal entegrasyon ve aidiyet aşamalarının başarılı olmasıyla ancak sosyal entegrasyon gerçekleşirken, bu aşamaların herhangi birinde yaşanacak kırılmalar ayrışma (segregation) ve/veya marjinalleşme (marginalization) süreçlerini beraberinde getirmektedir. Süreci "kültürel entegrasyon" olarak tanımlayan Greeley'in teorisinde de benzer noktalara vurgu yapılmaktadır. İlk aşamada kültürel şok yaşayan göçmenlerin organize olma ve kimlik bilinci gelişimi yaşadığını vurgulayan Greeley, ilerleyen yıllarda yaşanan gelişme ve değişmelerle asimilasyon sürecinin başladığını, göçmenlerin kendi geçmişlerini ve etnik grubunu sorgular hale geldiğini ve son aşamada da uyumun gerçekleştiğini savunmaktadır (Greeley, 1971: 53-59). Başarılı entegrasyon şartlarını sıralayan Martikainen'e (2010: 265) göre ise, göçmenlerin; medya ve sivil toplumda değerleriyle görünür olmaları (kültürel entegrasyon), iş dünyasında ev sahibi ülke ile ortaklıklar kurabilmesi (yapısal entegrasyon) ve politik karar verici olarak siyasal katılım hakkının olması (politik entegrasyon) durumunda ancak gerçek anlamda entegrasyondan bahsedilmesi mümkün olmaktadır.

Stanley'e (1977: 620) göre göçmenlerin, göç alan ülkeye yerleşebilmelerindeki ve uyumlarındaki pozitif ve negatif süreci gitmiş oldukları ülke hükümetlerin ve toplumların yapısal tutumlarına, göç politikalarına, göçmenlere-mültecilere yönelik yerleşme ve destek programları çerçevesinde ve son olarak göçmen-mültecilerin fiziki ve ruhsal sağlıklarına yönelik zeminin hazırlanması ve uygun hale getirilmesine bağlı olmaktadır. Göçmenlerin göç etmiş oldukları ülkeye alışma-yak uydurmaları süreç içerisinde gerçekleşebilmekte ayrıca yaşanan çevre ile ilişki düzeyleri çerçevesinde farklılıklar göstermektedir. Stein'e göre (1998: 326) göçmenlerin göç ettikleri ülkeye "zaman boyutunda uyumu"; "ilk birkaç ay", "ilk bir iki yıl", "dört beş yıl sonra" ve "10 yıl sonrasında" farklılık gösterebilmektedir. Buna göre; ilk birkaç ay kaybettikleri ile yüzleşen ve bu süreci sindirmeye çalışan göçmenler bir iki yıl içinde yitirdiklerini yeniden elde etmek için çaba içerisine girmektedirler. Bu dönemde göçmenlerin çoğu işlerini değiştirmekte, ülkeye giriş yaptığı ilk dönemde üzerinde hissettiği baskı ve çekingenliği atmakta daha sonrada başlangıçta oturdukları semtlerden göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları semtlere doğru gitmeye başlamaktadırlar. 4-5 yıl sonra ise göçmenler uyum sürecini büyük ölçüde tamamlamaktadırlar. Giddens'e göre (2010: 260) göç; genellikle toplum için olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Göçmenlerin çoğunlukla çok çalıştığını ve sağlam bir başarı güdüsüne sahip olduğunu belirten Giddens, göçmenlerin kendileri ile birlikte getirdikleri kültürel inançlar ve alışkanlıklar ile daha geniş bir toplum oluşturma yönünde olumlu yönde çeşitlilik yaratılması konusunda da yardımcı olduklarını belirtmektedir. Herbert Blumer'a göre (1969: 79), insanlar arasındaki toplumsal etkileşimin ayırıcı özelliği "insanların birbirinin eylemlerine sadece tepki vermek yerine, birbirlerinin eylemlerini yorumlamaları ve tanımlamalarıdır". Başka bir ifade ile birinin davranışına verilecek tepki o kişinin eylemlerine yüklediğimiz anlama göre şekillenir. Gerçekliği, sahip olduğumuz algılar, değerlendirmeler ve tanımlar şekillendirir (Schaefer, 2013: 99).

3. TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLERİN TOPLUMSAL KABUL VE UYUM SÜRECİ

Vekalet savaşı (Proxy War) olarak nitelenen ve başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri olmak üzere küresel aktörlerin birbirleriyle mücadelesine sahne olan Suriye'de can ve mal güvenliği kalmayan milyonlarca insanın maruz bırakıldığı göç sürecinden en yoğun etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye'nin Suriye ile 900 km'yi aşkın kara sınırına sahip olması, savaştan kaçan insanlar açısından güvenli bölgelere hızlı ulaşım imkânı sunmaktadır. Bu yoğun göç dalgası karşısında 2011 yılından bu yana devam edegelen süreç içerisinde Suriyelilere açık kapı politikası uygulayan Türkiye, milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmaktadır. 2019 yılı verilerine göre, 10 ayrı şehirde kurulan 26 geçici barınma merkezinde 108.543 Suriyeli göçmen kalırken barınma merkezleri dışında ise 3.518.741 Suriyeli bulunmaktadır. Barınma merkezlerinde sağlık, eğitim, barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Bunun dışında kalan esas göçmen yoğunluğu ise, Suriye sınırında bulunan iller yoğunluklu olmak üzere Türkiye'nin tüm illerine yayılmış durumdadır (https://www.goc.gov.tr).

Türkiye'de yaşayan Suriyeli nüfusun ev sahibi topluma etkileri ve kendi sorunları ele alınırken; nüfusu kamplarda yaşayanlar, kamplarda yaşamamakla birlikte kayıt altında olanlar ve hiçbir kaydı bulunmayanlar olarak üç kategorili bir sınıflandırmaya tabi tutmak yerinde olur. Bu üç guruptan her birinin ev sahibi topluma olan etkileri ve kendi yaşadıkları sorunlar birbirinden farklıdır. Kamplarda yaşayanlar barınma, eğitim, sağlık, beslenme, güvenlik vb. ihtiyaçları bakımından koruma altındadırlar. Kamp dışında yaşayan ve kayıt altında olanlar eğitim ve sağlık olanaklarından yararlanabilmekte, hiçbir kaydı bulunmayanlar ise her türlü ihtiyacını kendi olanakları ile karşılamak durumunda kalmaktadır(Ağır ve Sezik, 2015: 97).

Türkiye, 2011 yılından bu yana göçe dair yasalar ve altyapı konusunda önemli bir süreç yaşamaktadır. 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde yapılan düzenlemelerin yanı sıra kanun kapsamında yeni bir Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak kurumsal yapı oluşturma çalışmalarına hız kazandırılmıştır (Yıldırımalp, İslamoğlu ve İyem, 2017: 110). 6458 sayılı kanunla yasal olarak ilk kez "uyum" konusuna da yer verilmiştir. Kanunun 96. maddesinde, koruma altındaki kimselerin toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetlerinin planlanacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı kanunla, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire

Başkanlığı kurulmaktadır. Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek bu daire başkanlığının görevi olarak tanımlanmaktadır (Karasu, 2016: 1000). Yoğun göç dalgasıyla birlikte göçmen, sığınmacı, mülteci gibi kavramlar Suriyelileri tanımlamak bakımından günlük dilde kullanılmış olsa da, hukuki statü olarak eksiklik içerdiğinden yeni bir tanımlama yoluna gidilmiş, 2014 yılında çıkarılan düzenleme ile Suriyeliler "geçici koruma statüsü"ne alınmıştır (Sarıteke vd. 2018: 395).

Suriyelilere yönelik toplumsal kabul ve uyum süreci, kurumsal ve hukuki düzenlemeler kadar Türk toplumunun tutum ve algılarıyla da şekillenmektedir. Bu anlamda Suriyelilerin Türkiye'de toplumsal kabul ve uyum düzeyine ilişkin yapılan birçok araştırma bulunmaktadır[§]. Araştırmalarda büyük ölçüde Türk toplumunun Suriyelilere karşı önyargılı olmadıkları, olumlu tutum/algıya sahip oldukları tespit edilmektedir. Öte yandan, Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık hakkı verilmesi/birlikte yaşama ve empati kurma konularında ise daha olumsuz tutum/algıya sahip oldukları saptanmaktadır (Çiftçi, 2018: 2251). Diğer bir ifadeyle Türk toplumu Suriyelileri halen "bir gün kendi ülkesine dönmesi gereken misafir" olarak görmektedir.

4. SURİYELİLERİN TOPLUMSAL KABUL VE UYUM SÜRECİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA: ŞIRNAK ÖRNEĞİ

Şırnak ili, coğrafi olarak Suriye'ye sınırı olması nedeniyle Türkiye'deki birçok ile göre göç hareketinden görece yoğun olarak etkilenen iller arasında yerini almıştır. Suriye'den Şırnak'a gelen göçmenlerin merkez ve diğer ilçeler dışında yoğunluklu olarak Cizre ilçesini tercih ettikleri görülmektedir. Cizre'de çalışma imkanlarının görece fazla olması, Şırnak'ın en kalabalık ilçesi olması, Suriye sınırında yer alması ve Suriyelilerle aralarında akrabalık ilişkilerinin ve kültürel benzeşmelerin var olması gibi nedenler Suriyelilerin Cizre'de ikamet etmesini kolaylaştırmaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı; Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Literatürde Şırnak'ta yaşayan Suriyelilere yönelik ilk çalışma olması, araştırmayı önemli ve özgün kılmakla beraber toplumsal kabul ve uyum sürecinde öne çıkan parametrelerin değerlendirilmesine imkân sunması beklenmektedir.

4.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma bulguları anketin uygulandığı Mart-Mayıs 2019 tarihlerinde Cizre'de bulunan Suriyelilerin verdiği bilgilerden oluşmaktadır.

1. 2019 yılı resmi verilerine göre 15.000 civarında bir Suriyeli nüfusun Şırnak'ta varlığı söz konusu olsa da, fiilen oldukça sınırlı sayıda Suriyeliye ulaşılmış olması, anket uygulamasının sınırlılıklarından birisidir. Bununla birlikte, bu fiili durum aynı zamanda Şırnak iline kayıtlı Suriyelilerin Şırnak'a resmi giriş yaptıktan sonra illegal yollarla yurtiçinde ya da yurt dışında yaşamaya yöneldikleri konusunda ipucu imkânı sunmaktadır.

2. Şırnak'ta bulunan Suriyelilerin neredeyse tamamının Kürt kökenli ve akraba olması, uygulama sırasında gözlem yoluyla fark edilmelerini ve tespit edilmelerini zorlaştırmıştır. Özellikle siyasi/hukuki çekincelere sahip kişilerin bu şekilde ankete katılmaktan uzak durduğu varsayılmaktadır.

3. Araştırma verilerinin yalnızca anket yapılarak elde edilmesi; odak görüşme ve mülakat gibi yöntemlerin kullanılmaması araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır.

4. Araştırma toplumsal kabul ve uyum sürecini ölçmeyi amaçladığından 18 ve üstü yaşlara sahip Suriyeliler ile sınırlıdır.

4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama ve Analiz Tekniği

Araştırmada yöntem olarak, nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan anket veri toplama tekniğinden yararlanılmıştır. Katılımcıların gönüllü olmasına özen gösterilen uygulamada, deneklere kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Bu kapsamda, yerel

[§] Güncel araştırmalardan birisi H. Çiftçi (2018) tarafından yapılan "Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi" başlıklı çalışmadır.

halktan alınan bilgilerden yararlanılarak ulaşılan ilk deneklerden diğer deneklere yönlendirme yapmaları istenmiş, böylece katılımcı sayısı artırılmıştır. Katılımcıların isim ve adres bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiş, bu sayede katılımcıların güvene dayalı soru işareti yaşamalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. İki bölüm halinde toplamda 17 sorudan oluşan anket sorularının ilk bölümünde katılımcıların demografik bilgileri elde edilmeye çalışılmış, ikinci bölümde ise 5'li likert ölçeğine göre hazırlanan ve katılımcıların toplumsal kabul ve uyum düzeylerini irdeleyen sorular yöneltilmiştir.

Yüzde ve frekans analizlerinden yararlanılan çalışmada, Çalışmada parametrik ya da non prametrik testlerden hangisinin kullanılacağına karar vermek için normal dağılım, Kolmogorov-Smirnov(a) ve Shapiro-Wilk testleri ile sınanmıştır. Örneklem hacmi 50'den büyük olduğu için Kolmogorov test sonuçları dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler normal dağılıma uymadığından bu doğrultuda araştırmada parametrik olmayan Kruskal-Wallis testinin kullanılması tercih edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Şırnak'ta yaşayan Suriyeliler oluşturmaktadır. 2019 verilerine göre Şırnak'ta resmi olarak 15.009 Suriyeli yaşamaktadır. Bu veriler baz alınarak örneklem tablosuna göre % 5 hata payı ile 370 kişi araştırmanın örneklemi olarak belirlenmiştir. Ancak yapılan resmi görüşmeler ve saha gözlemlerinde Şırnak'ta kayıtlı Suriyelilerin çok büyük bir çoğunluğunun parmak izi kayıt işlemlerini yaptırdıktan sonra şehirden ayrıldığı tespit edilmiştir. Mevcut Suriyelilerin ise neredeyse tamamına yakınının Cizre ilçesinde toplandığı belirlenmiştir. Bu nedenle çalışma planında belirlenen 15 günlük alan araştırması 2 ayı aşkın süreye yayılmış, kartopu yöntemiyle Cizre'de ulaşılabilen tüm Suriyelilere anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. 150 kişinin uygulandığı anket verileri Ocak-Nisan 2019 tarihleri arasında elde edilmiştir.

4.5. Araştırmanın Bulguları ve Tartışma

Alan araştırmasında kullanılan anket formunda katılımcılara yöneltilen ilk 9 soru demografik bilgileri elde etmeyi amaçlamıştır.

4.5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımına İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzdelik
Kadın	71	47,3
Erkek	79	52,7

Anket uygulamasına katılan 150 katılımcıların 71'i kadın, 79'u ise erkeklerden oluşmaktadır. Kadın ve erkek katılımcıların sayıca yakın oranda olması, alan araştırmasının hane halkıyla birlikte yapılmasıyla ilintilidir. Eşlerinin yanında olması kadın katılımcıların anket uygulamasını kolaylaştırmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların Yaş Dağılımına İlişkin Bulgular

Yaş	Frekans	Yüzdelik
18-24	39	26,0
25-35	66	44,0
36-43	28	18,7
44-51	11	7,3
52-üstü	6	4,0

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde %26'sının 18-24, % 44'ünün 25-35, % 18,7'sinin 36-43, % 7,3'ünün 44-51 yaş aralığında olduğu görülürken, katılımcılardan yalnızca %4'ü 52 yaş ve üzerindedir. Tabloya yansıyan veriler, Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin büyük çoğunluğunun 18-43 arası yaş aralığında yoğunlaşan genç nüfusa sahip olduklarına işaret etmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Şırnak'a Gelme Sebebine İlişkin Bulgular

Şırnak'a Gelme Sebebi	Frekans	Yüzdelik
Akraba aşiret tanıdıklar var	63	42,0
Şehir yakın olduğu için	68	45,3
Diğer	19	12,7

Katılımcıların Şırnak'a gelme sebeplerine ilişkin veriler paylaşılmıştır. Buna göre katılımcıların % 45,3'ü şehrin yakınlığını gerekçe gösterirken %42'si ise akraba, aşiret ya da tanıdıkları olduğu bilgisini vermiştir. Kalan % 12,7'lik kesim içerisinde Şırnak'ta evlilik yapan bayanlar, tesadüfen Şırnak'a geldiğinin belirtenler ve Suriyeliler arasında Şırnak'ta yaşam konusunda olumlu referanslar sonrası karar verenler yer almaktadır.

Tablo 4: Katılımcıların Vatandaşlık Durumunu İlişkin Bulgular

Vatandaşlık	Frekans	Yüzdelik
Türkiye	7	4,7
Suriye	143	95,3

Katılımcıların vatandaşlık durumunun sorulduğu anket uygulamasında Cizre'de yaşayan Suriyelilerin neredeyse tamamının Suriye vatandaşı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların %95,3'ü Suriye vatandaşı olduğunu belirtirken yalnızca %4,7'si Türkiye vatandaşlığına sahip olduğu bilgisini vermiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

Eğitim	Frekans	Yüzdelik
Hiç yok	93	62,0
İlkokul	22	14,7
Ortaokul	15	10,0
Lise	6	4,0
Üniversite	7	4,7
Yüksek lisans	7	4,7

Katılımcıların eğitim durumuna ilişkin araştırma, vatandaşlık durumu sonuçlarıyla doğru orantılı bir netice vermiştir. Buna göre Suriyelilerin %62'si eğitim durumuna ilişkin soruya "hiç yok" yanıtını vermiştir. Katılımcıların ezici çoğunluğunun Suriye vatandaşı ve 18 yaş üstü olduğu düşünüldüğünde bu durum beklenen bir sonuç olmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların %14,7'si ilkokul, %10'u ortaokul, %4'ü lise, % 4,7'si üniversite, yine diğer %4,7'si de yüksek lisans seviyesinde eğitim durumuna sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca okuma yazma bilmeyenlerin de ezici çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Suriye'de kadınların eğitim sürecinde aktif olarak yer almadıkları gözlemlenmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Türkiye'de Bulunma Süresine İlişkin Bulgular

Türkiye'de Bulunma Süresi	Frekans	Yüzdelik
1-3 Yıl	12	8,0
3-5 Yıl	45	30,0
5-7 Yıl	75	50,0
7-10 Yıl	13	8,7
10-20 Yıl	3	2,0

Katılımcıların %50'si Türkiye'de bulunma süresinin 5-7 yıl aralığında olduğu bilgisini verirken %30'u 3-5 yıl aralığında %8,7'si 7-10 yıl, %8'i 1-3 yıl, %2'si ise 10-20 yıl aralığında Suriye'den ayrılarak Türkiye'de yaşamaya başladığını belirtmektedir. Frekans sonuçlarına bakıldığında büyük çoğunluğun son 5-7 yıl aralığında olduğu görülmekte birlikte, 2011'de başlayan Suriye İç savaşından birkaç sonra göç hareketliliğinde görece artış yaşanmaya başlandığı gözlemlenmektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Şırnak'taki Mesleklerine İlişkin Bulgular

Şırnak'taki Meslekleri	Frekans	Yüzdelik
Akademisyen	7	4,7
Memur	1	0,7
Mühendis	1	0,7
Öğretmen	2	1,3
İşçi	42	28,0
Diğer	97	64,7

Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin Şırnak'taki mesleklerinin verileri yer almaktadır. Buna göre, Suriyelilerin %28'i mesleğini işçi olarak tanımlarken %4,7'si akademisyen, %0,7'si memur, %0,7'si mühendis, %1,3'ü öğretmen olarak belirtmiştir. Geriye kalan %64,7'si ise diğer meslek gruplarından olduğunu ifade etmiştir. Diğer meslek grubunu oluşturan %64,7'lik kesim de başta ev kadıları olmak üzere mevsimlik çalışanlar ve herhangi bir işi olmayanlar yer almaktadır.

Tablo 8: Katılımcıların Suriye'deki Mesleklerine İlişkin Bulgular

Suriye'deki Meslekleri	Frekans	Yüzdelik
Akademisyen	9	6,0
Memur	3	2,0
Mühendis	1	0,7
Din Görevlisi	1	0,7
Öğretmen	4	2,7
İşçi	39	26,0
Diğer	93	62,0

Ankete katılan kişilerin Türkiye'ye gelmeden önce Suriye'de sahip oldukları meslekler incelendiğinde bir önceki soruyla doğru orantılı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Buna göre katılımcıların %62'si diğer meslek grupları seçeneğini tercih ederken %26'sı işçi, %6'sı akademisyen, %2'si memur, %0,7'si din görevlisi, %2,7'si öğretmen, %0,7'si mühendis olduğunu beyan etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Suriye'de resmi kurumlarda çalışan kişiler olmamasının, Suriye rejimine muhalif olmalarıyla açıklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Gelir Durumuna İlişkin Bulgular

Aylık Gelir	Frekans	Yüzdelik
0-1000	103	68,7
1000-2000	35	23,3
2000-3000	3	2,0
4000-üstü	7	4,7

Örneklemin gelir durumunu içeren bulgular tablo 9'da gösterilmiştir. Buna göre Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin %68,7 gibi büyük bir çoğunluğu 0-1000 TL arası gelire sahip olduğunu beyan ederken %23,3'ü 1000-2000 TL, %4,7'si 4000 TL ve üstü, %2'si de 2000-3000 TL arası gelirleri olduğunu belirtmiştir. Ortaya çıkan bu rakamlar Suriyelilerin gelir durumunun oldukça alt seviyede olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte hane halkı toplam gelirinin bu rakamların üzerinde olduğu düşünülmektedir.

4.5.2. Katılımcıların Toplumsal Kabul ve Uyum Düzeyine İlişkin Veriler

Tablo 10: Katılımcıların Geri Dönüş Düşüncesi

Suriye'ye Geri Dönmeyi Düşünüyor musunuz?	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle-katılmıyorum	89	59,3
Katılmıyorum	32	21,3
Ne katılıyorum- Ne katılmıyorum	3	2,0
Kısmen-katılıyorum	9	6,0
Katılıyorum	17	11,3

Demografik verilerin elde edilmesinin ardından Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum süreci hakkında yöneltilen sorulara verilen yanıtlar önemli ipuçları sunmaktadır. Örneğin Tablo 10'da da gösterildiği gibi, katılımcılara yöneltilen "Suriye'ye Geri Dönmeyi Düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %59,3 gibi önemli bir çoğunluğu "kesinlikle katılmıyorum" yanıtını vermiş, yine %21,3'ü de Suriye'ye geri dönüşe "katılmıyorum" şeklinde fikir belirtmiştir. Buna göre katılımcıların yalnızca %11,3 Suriye'ye geri dönmeyi düşündüğünü belirtirken %6'sı kısmen katıldığını, %2'si ise kararsız kaldığını dile getirmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Dil Problemi Yaşama Düzeyi

Dil Problemi Yaşamıyorum	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle-Katılmıyorum	5	3,3
Katılmıyorum	40	26,7
Kısmen-Katılmıyorum	13	8,7
Ne katılıyorum-Ne katılmıyorum	1	0,7
Kısmen-Katılıyorum	30	20,0
Katılıyorum	50	33,3
Kesinlikle-Katılıyorum	11	7,3

Toplumsal kabul ve uyum konusunda sonuca etki eden önemli parametrelerden birisi de hiç kuşkusuz dil bilme durumudur. Yaşanılan toplumun dilini konuşabilen göçmenler bu sayede ev sahibi toplum ile daha kolay ve görece doğru iletişime geçme imkanına sahip olabilmektedir. Katılımcılara yöneltilen "dil problemi yaşamıyorum" şeklindeki yargı cümlesine verilen yanıtlar bu anlamda fikir verici niteliktedir. Buna göre katılımcıların %61 gibi önemli bir çoğunluğu dil problemi yaşamadığı konusunda "kısmen katılıyorum, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum" yanıtlarını vermiştir. Geriye kalan katılımcılar ise (yaklaşık % 40) "kısmen katılmıyorum, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum" yanıtlarını vermiştir. Bununla birlikte dil problemi yaşadığı ve yaşamadığı konusunda kesinlik belirtenlerin oranının %7 ile %5 mertebelerinde olması dikkate alındığında dil probleminin önemli bir sorun olmamakla birlikte en azından potansiyel sorun alanı oluşturduğu söylenebilmektedir.

Tablo 12: Katılımcıların Türkiye'den Beklentilerini Karşılama Düzeyi

Türkiye'ye Geldikten Sonra Sahip olduğum yaşantı ve koşullar beklentimi karşılamadı	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle-Katılmıyorum	16	10,7
Katılmıyorum	87	58,0
Kısmen-Katılmıyorum	7	4,7
Ne katılıyorum-Ne katılmıyorum	7	4,7
Kısmen-Katılıyorum	6	4,0
Katılıyorum	23	15,3
Kesinlikle-Katılıyorum	4	2,7

"Türkiye'ye geldikten sonra sahip olduğum yaşantı ve koşullar beklentimi karşılamadı?" yargısına katılımcıların %10,7'si "kesinlikle katılmıyorum" cevabını vererek beklentilerinin karşılandığı hususunda belirgin bir netlik ortaya koyarken %58 gibi önemli bir çoğunluk "katılmıyorum", % 4,7'si de "kısmen katılmıyorum" yanıtlarını vermiştir. Genel olarak bakıldığında katılımcıların yaklaşık olarak ¾'ünün Türkiye'de sahip oldukları yaşantı ve koşullardan memnuniyet duyduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte katılımcıların yaklaşık %20 gibi bir oranının beklentilerin karşılanması konusunda memnuniyetsizlik içerisinde olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Katılımcıların İş Bulma Sürecinde Problem yaşama Düzeyi

İş Bulma Sürecimde Problemler Yaşıyorum	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle Katılmıyorum	20	13,3
Katılmıyorum	7	4,7
Kısmen Katılmıyorum	19	12,7
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	18	12,0
Katılıyorum	71	47,3
Kesinlikle-Katılıyorum	15	10,0

Suriyeli göçmenlerin Şırnak'ta iş bulma sürecinde problem yaşama düzeyinin ölçülmesi bir yandan konu ile ilgili verilere ulaşılmasına katkı sunarken aynı zamanda ev sahibi toplum üyelerinin Suriyelilere dönük kabul süreci konusunda da bilgi sunabilmektedir. Bu kapsamda hazırlanan ve "iş bulma sürecinde problemler yaşıyorum" yargı cümlesiyle yöneltilen soruya katılımcıların %13,3'ü "kesinlikle katılmıyorum" yanıtını verirken %4,7'si katılmadığını, %12,7'si de kısmen katılmadığını belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%47,3) ise iş bulma sürecinde problem yaşandığı fikrine katılırken % 10'u ise bunu kesinlik düzeyinde belirtmektedir. Bu sonuçlar incelendiğinde Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin çoğunluk kısmı açısından iş bulma sürecinde problem yaşandığını söylemek mümkün görünmektedir.

Tablo 14: Katılımcıların Toplu Yaşam Alanlarında Sorunla Karşılaşma Düzeyi

Toplu Yaşam Alanlarını Kullanırken Sorun Yaşamıyorum	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle-Katılmıyorum	3	2,0
Katılmıyorum	14	9,3
Ne katılıyorum-Ne katılmıyorum	5	3,3
Kısmen-Katılıyorum	1	0,7
Katılıyorum	79	52,7
Kesinlikle-Katılıyorum	48	32,0

Katılımcılara yöneltilen yargı cümlelerinden bir diğeri de Tablo 14'te de görüldüğü gibi "toplu yaşam alanlarını kullanırken sorun yaşamıyorum" şeklindedir. Bu yargıya verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%85) bu fikre katıldığı kolaylıkla söylenebilmektedir. Toplu yaşam alanlarında sorun yaşadığını belirtenlerin oranı yalnızca yaklaşık %15 oranlarında kalmaktadır. Bu veri, Şırnak'ta Suriyeli göçmenlerin varlığının ciddi bir sorun oluşturmadığı, Şırnaklıların Suriyelilere dönük rahatsızlık verici tutum ve davranışlara yönelmediği şeklinde izlenim uyandırmaktadır.

Tablo 15: Katılımcıların Çocuklarına Verdikleri İsimleri

Türkiye'de Doğan Çocuklarımın adını Türkiye'ye Uygun İsimlerden Seçiyorum	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle-Katılmıyorum	1	0,7
Katılmıyorum	22	14,7
Kısmen-Katılmıyorum	7	4,7
Ne katılıyorum-Ne katılmıyorum	17	11,3
Kısmen-Katılıyorum	27	18,0
Katılıyorum	64	42,7
Kesinlikle-Katılıyorum	12	8,0

Uyum konusunda fikir vereceği varsayımıyla katılımcılara "Türkiye'de doğan çocuklarımın adını Türkiye'ye uygun isimlerden seçiyorum" yargısı sunulmuştur. Katılımcıların %70'e yakını bu konuda olumlu yanıt verirken yalnızca %0,7'si kesinlik düzeyinde olumsuz yanıt belirtmiştir. Bu durum Suriyelilerin Türkiye'ye uyum konusunda dışa dönük bir tutum içerisinde olduğu fikrini vermekle birlikte, Türkiye ile Suriye arasında kültürel bağların yakınlığı düşünüldüğünde beklenen bir durum olmaktadır.

Tablo 16: Katılımcıların Şırnak'ta Beklentilerini Bulma Düzeyleri

Şırnak'a Gelince Umduklarımı Buldum	Frekans	Yüzdelik
Kesinlikle-Katılmıyorum	10	6,7
Katılmıyorum	17	11,3
Kısmen-Katılmıyorum	7	4,7
Ne Katılıyorum-Ne Katılmıyorum	10	6,7
Kısmen-Katılıyorum	32	21,3
Katılıyorum	68	45,3
Kesinlikle-Katılıyorum	6	4,0

Katılımcıların Şırnak'ta beklentilerini bulma düzeyine ilişkin verileri ortaya koyan bu tablo, Tablo 12'de belirtilen sonuçlarla büyük ölçüde uyumlu neticeler vermiştir. Farklı düzeylerde olmakla birlikte Şırnak'ta umduklarını bulduğunu belirtenlerin oranı yaklaşık %70 dolaylarında olurken bu konuda olumsuz fikir belirtenlerin oranı yaklaşık %20 civarındadır. Birbiriyle bağlantılı bu iki soruya verilen yanıtların tutarlı oluşu, katılımcıların özelde Şırnak'ta genelde Türkiye'de bulunmaktan memnuniyet duyduğu konusunda fikir vermektedir.

Tablo 17: Katılımcıların Geleneklerini Yaşayabilme Düzeyi

Geleneklerimi Burada Rahatça Yaşayabiliyorum	Frekans	Yüzdelik
Katılmıyorum	27	18,0
Kısmen-Katılmıyorum	4	2,7
Ne Katılıyorum-Ne Katılmıyorum	21	14,0
Kısmen-Katılıyorum	24	16,0
Katılıyorum	68	45,3
Kesinlikle-Katılıyorum	6	4,0

Yine bağlantılı bir konu olması nedeniyle yöneltilen "geleneklerimi burada rahatça yaşayabiliyorum? yargı cümlesine katılımcıların %18'i katılıyorum, %2,7'si kısmen katılıyorum, %14'ü ne katılıyorum ne katılmıyorum, %16'sı kısmen katılıyorum, %45,3'ü katılıyorum ve %4'ü kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Görüldüğü gibi, geleneklerini yaşayabilme konusunda rahat olduğunu düşünenlerin oranı, katılımcıların yarıdan fazlasına tekabül etmektedir.

Alan araştırmasında elde edilen bu verilerin analizinde daha detaylı sonuçlara ulaşabilme gayesiyle demografik veriler ile ölçek verileri arasındaki farklılıkların izlenmesi tercih edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada parametrik ya da non prametrik testlerden hangisinin kullanılacağına karar vermek için normal dağılım Kolmogorov-Smirnov(a) ve Shapiro-Wilk testleri ile sınanmıştır.

Tablo 18. Normal Dağılım Testi

	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Df	Sig.(olasılık)	Statistic	Df	Sig.
AA1**	.325	150	.000	.635	150	.000
AA2††	.239	150	.000	.839	150	.000
AA3‡‡	.384	150	.000	.735	150	.000
AA4§§	.303	150	.000	.818	150	.000
AA5***	.405	150	.000	.657	150	.000
AA6†††	.261	150	.000	.838	150	.000
AA7‡‡‡	.261	150	.000	.799	150	.000
AA8§§§	.271	150	.000	.805	150	.000

Not: Kısaltmaların açılımı dipnotta gösterilmiştir.

H_0: Anakütle verileri normal dağılıma uyar.

H_1: Anakütle verileri normal dağılıma uymaz.

Örneklem hacmi 50'den büyük olduğu için Kolmogorov test sonuçları dikkate alınmıştır. Test olasılık değerleri kritik değer olan 0.05'ten küçük olduğu için H_0 Hipotezi reddedilmektedir. Dolayısıyla veriler normal dağılıma uymamaktadır. Bu doğrultuda araştırmada parametrik olmayan Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Teste ilişkin sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19: Uyum Sürecinin Yaşa göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Yaş	N	Mean Rank
AA8	18-24	39	60.92
	25-35	66	87.23
	36-43	28	64.29
	44-51	11	83.36
	52 üstü	6	79.08
	Total	150	

** AA1: Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyorum.

†† AA2: Dil problemi yaşamıyorum

‡‡ AA3: Türkiye'ye geldikten sonra sahip olduğum yaşantı ve koşullar beklentimi karşılamadı

§§ AA4: İş bulma sürecinde problemler yaşıyorum

*** AA5: Toplu yaşam alanlarını kullanırken herhangi bir sorun yaşamıyorum

††† AA6: Türkiye'de doğan çocuklarımın adını Türkiye'ye uygun isimlerden seçiyorum

‡‡‡ AA7: Şırnak'a gelince umduklarımı buldum

§§§ AA8: Geleneklerimi burada rahatça yaşayabiliyorum.

YAŞ	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	4.031	5.215	5.947	3.030	4.376	10.949	2.351	12.831
Df	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.402	.266	.203	.553	.358	.027	.671	.012

Tablo 19'da yer alan Kruskal-Wallis test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin yaşı ile uyum sürecine ilişkin ölçek ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA8 p<0,05 olduğu için "geleneklerimi burada rahatça yaşayabiliyorum" yargısı ile anlamlı farklılık gözlemlenmiştir.

Tablo 20: Uyum Sürecinin Cinsiyete göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Cinsiyet	N	Mean Rank
AA6	Kadın	71	87.07
	Erkek	79	65.10
	Total	150	

CİNSİYET	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	.040	.233	1.170	2.187	.004	10.492	.120	.699
Df	1	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	.841	.629	.279	.139	.950	.001	.729	.403

Tablo 20'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin cinsiyeti ile uyum sürecine ilişkin ölçek ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA6 p<0,05 olduğu için "Türkiye'de doğan çocukların ismini Türkiye'ye uygun isimlerden seçiyorum" sorusu ile anlamlı farklılık gözlemlenmiştir. Buna göre ilgili yargı cümlesine kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre çok daha yoğunluklu katılım göstermiştir.

Tablo 21: Uyum Sürecinin Vatandaşlığa göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Vatandaşlık	N	Mean Rank
AA6	Türkiye	7	72.71
	Suriye	143	75.64
	Total	150	
AA8	Türkiye	7	76.36
	Suriye	143	75.46
	Total	150	

VATANDAŞLIK	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	1.792	2.077	.489	4.271	.389	9.868	.898	11.281
Df	2	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	.408	.354	.783	.118	.823	.007	.638	.004

Tablo 21'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, vatandaşlık ile uyum sürecine ilişkin ölçek ifadelerine verdikleri yanıtlar arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA6 ve AA8 p<0,05 olduğu için "Türkiye'de doğan çocukların ismini Türkiye'ye uygun isimlerden seçiyorum" ve "geleneklerimi burada rahatça yaşıyorum" ifadeleri arasında anlamlı farklılık gözlemlenmiştir.

Tablo 22: Uyum Sürecinin Eğitime göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Eğitim	N	Mean Rank
AA1	Hiç yok	93	69.67
	İlkokul	22	92.07
	Ortaokul	15	90.17
	Lise	6	45.00
	Üniversite	7	65.64
	Yüksek Lisans	7	105.50
	Total		
AA6	Hiç yok	93	77.15
	İlkokul	22	65.39
	Ortaokul	15	81.10
	Lise	6	124.25
	Üniversite	7	43.14
	Yüksek Lisans	7	63.93
	Total	150	

EĞİTİM	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	16.980	4.627	9.915	20.479	6.368	14.824	9.742	4.097
Df	5	5	5	5	5	5	5	5
Asymp. Sig.	.005	.463	.078	.001	.272	.011	.083	.536

Tablo 22'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, eğitim ile uyum sürecine ilişkin sorulan anket soruları arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA1 ve AA6 $p<0,05$ olduğu için "Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyorum" ve "Türkiye'de doğan çocukların ismini Türkiye'ye uygun isimlerden seçiyorum" yargıları arasında anlamlı farklılık gözlemlenmiştir.

Tablo 23: Uyum Sürecinin Türkiye'de Kalma Süresine göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Kaç Yıldır Türkiye'desiniz	N	Mean Rank
AA5	1-3	13	80.88
	3-5	45	70.51
	5-7	75	70.97
	7-10	13	109.85
	10-20	4	43.83
	Total	150	
AA7	1-3	13	65.29
	3-5	45	65.32
	5-7	75	84.38
	7-10	13	49.69
	10-20	4	109.50
	Total	150	

KAÇ YILDIR TÜRKİYE'DESİNİZ	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	9.032	6.814	12.935	7.164	14.185	8.039	14.410	7.216
Df	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.060	.146	.012	.127	.007	.090	.006	.125

Tablo 23'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, Türkiye'de kalma süresi ile uyum sürecine ilişkin sorulan anket soruları arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA5 ve AA7 $p<0,05$ olduğu için "toplu yaşam alanlarını kullanırken herhangi bir sorun yaşamıyorum" ve "Şırnak'ta umduklarımı buldum" ifadeleri arasında anlamlı farklılık gözlemlenmiştir.

Tablo 24: Uyum Sürecinin Hane Halkı Sayısına göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Hane Halkı Sayısı	N	Mean Rank
AA1	Kesinlikle Katılmıyorum	17	62.07
	Katılmıyorum	46	80.87
	Kısmen Katılmıyorum	62	73.81
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	17	55.47
	Kısmen Katılıyorum	8	44.50
	Total	150	
AA2	Kesinlikle Katılmıyorum	17	69.17
	Katılmıyorum	46	78.41
	Kısmen Katılmıyorum	62	61.74
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	17	98.03
	Kısmen Katılıyorum	8	52.33
	Total	150	
AA4	Kesinlikle Katılmıyorum	17	53.40
	Katılmıyorum	46	64.69
	Kısmen Katılmıyorum	62	75.52
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	17	97.38
	Kısmen Katılıyorum	8	58.67
	Total	150	
AA6	Kesinlikle Katılmıyorum	17	84.50
	Katılmıyorum	46	67.67
	Kısmen Katılmıyorum	62	66.78
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	17	95.38
	Kısmen Katılıyorum	8	51.25
	Total	150	
AA8	Kesinlikle Katılmıyorum	17	85.57
	Katılmıyorum	46	76.39
	Kısmen Katılmıyorum	62	74.08
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	17	38.44
	Kısmen Katılıyorum	8	62.00
	Total	150	

HANE HALKI	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	11.064	13.580	6.797	13.235	6.336	10.457	2.399	14.773
Df	4	4	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	.026	.009	.147	.010	.175	.033	.663	.005

Tablo 24'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, hane halkı sayısı ile uyum sürecine ilişkin sorulan anket soruları arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir. Bu farklılık AA1 ve AA2, AA4, AA6, AA8, sorularında p<0,05 olduğu için gözlemlenmektedir. Hane halkının sayısına göre uyum sürecinin farklılaştığı birçok konu bulunmaktadır. Bunlar içerisinde Suriye'ye geri dönmeyi düşünmek, dil problemi yaşamak, iş bulma sürecinde problemler yaşamak, Türkiye'de doğan çocuklarının adını Türkiye'ye uygun isimlerden seçmek ve geleneklerini burada rahatça yaşayabilmeleri ile hane halkı arasında bağlantının olduğu gözlemlenmiştir. Hane halkının kalabalık olması ile kendilerini daha rahat hisseden Suriyeliler uyum sürecine daha kolay adapte olabilmektedirler. Az sayıda gelenlerin ise daha ürkek davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiş olup, uyum sürecinin hızlı gelişimi ile doğru orantılı olarak kalabalık ailelerin çocukların isimlerinin daha çok Türkiye'ye uygun isimlerden seçildiği gözlemlenmiştir. Hane halkının kalabalık olması sayesinde bu kişilerin kendilerine ait kapalı devre bir ortam oluşturabilmelerinden ötürü daha mutlu olduğu, Suriye'ye geri dönmeyi istemedikleri saptanmıştır.

Tablo 25: Uyum Sürecinin Buradaki Mesleğe göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Buradaki Meslek	N	Mean Rank
AA4	Akademisyen	7	18.86
	Memur	1	143.00
	Mühendis	1	100.00
	Öğretmen	2	55.50
	Din Görevlisi	0	0
	İşçi	42	78.25
	Diğer	97	77.86
	Total	150	
AA7	Akademisyen	7	115.79
	Memur	1	110.50
	Mühendis	1	19.00
	Öğretmen	2	147.50
	Din Görevlisi	0	0
	İşçi	42	67.19
	Diğer	97	74.93
	Total	150	

ŞIRNAK'TAKİ MESLEK	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	9.795	2.896	6.246	17.490	7.271	5.225	17.214	3.483
Df	5	5	5	5	5	5	5	5
Asymp. Sig.	.081	.716	.283	.004	.201	.389	.004	.626

Tablo 25'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, buradaki meslekleri ile uyum sürecine ilişkin sorulan anket soruları arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA4 ve AA7, sorularında p<0,05 olduğu için anlamlı farklılık gözlemlenmektedir.

Tablo 26: Uyum Sürecinin Oradaki Mesleğe göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Oradaki Meslek	N	Mean Rank
AA1	Akademisyen	9	110.94
	Memur	3	117.67
	Mühendis	1	105.50
	Öğretmen	4	60.13
	Din Görevlisi	1	105.50
	İşçi	39	64.19
	Diğer	93	75.47
	Total	150	

SURİYE'DEKİ MESLEK	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	16.560	2.428	1.908	7.737	7.697	3.723	6.715	2.390
Df	6	6	6	6	6	6	6	6
Asymp. Sig.	.011	.876	.928	.258	.261	.714	.348	.881

Tablo 26'da yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, oradaki meslekleri ile Uyum sürecine ilişkin sorulan anket soruları arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA1, sorusunda $p<0,05$ olduğu için anlamlı farklılık gözlemlenmektedir.

Tablo 27: Uyum Sürecinin Oradaki Mesleğe göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Kruskal-Wallis Test Sonuçları

	Gelir	N	Mean Rank
AA4	0-1000	104	75.20
	1000-2000	35	79.89
	2000-3000	4	60.00
	4000 üstü	7	45.29
	Total	150	
AA7	0-1000	104	73.51
	1000-2000	35	64.51
	2000-3000	4	133.17
	4000 üstü	7	113.79
	Total	150	

GELİR	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6	AA7	AA8
Chi-Square	4.886	3.859	5.259	17.820	2.406	1.214	15.095	.483
Df	3	3	3	3	3	3	3	3
Asymp. Sig.	.180	.277	.154	.000	.493	.750	.002	.923

Tablo 27'de yer alan test sonuçları yorumlandığında ankete katılan Suriyeli göçmenlerin, gelir ile uyum sürecine ilişkin sorulan anket soruları arasında genel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Sadece AA4, AA7 sorusunda $p<0,05$ olduğu için anlamlı farklılık gözlemlenmektedir. Gelir durumu analiziyle doğru orantılı olarak iş bulma sürecinde ve Şırnak'a gelince umduklarını bulma arasında bir ilişki olduğu, uyum sürecinde gelirin ve iş olanaklarının büyük rol oynadığı saptanmıştır.

5. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye'de göç olgusunun niteliği ve kapsamı konusunda araştırmalar yapmak isteyen kişiler açısından Suriyelilerin Türkiye'ye göçü önemli bir laboratuvar imkânı sunmaktadır. Suriyelilerin Türkiye'deki varlığına ilişkin tartışmaların ve elbette buna bağlı olarak araştırmaların ilerleyen yıllarda da gündemdeki yerini koruyacağı tahmin edilmektedir. Şırnak'ta kayıtlı Suriyelilere yönelik

alan araştırmasını içeren bu çalışmada da, Suriyelilerin toplumsal kabulü ve uyumu konusuna odaklanılmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında elde edilen veri; kayıtlı Suriyelilerin neredeyse tamamına yakınının gerçekte Şırnak'ta ikamet etmediği bilgisi olmuştur. Şırnak'ın Irak ya da Suriye sınırından giriş yapan Suriyelilerin kayıt yaptırdıktan sonra illegal yollarla başta büyükşehirler olmak üzere başka illere doğru hareket ettiği tahmin edilmektedir. Şırnak'ın Cizre ilçesinde yoğunlaşan sınırlı sayıda Suriyeliye ise yerel bağlantıların katkısıyla ulaşılmıştır. Birebir görüşme yoluyla anket uygulamasının gerçekleştirildiği çalışmada, toplumsal kabul ve uyum süreci konusunda önemli veriler elde edilmiştir.

Şırnak'ta (Cizre ilçesinde) yaşayan Suriyelilerin genel olarak düşük eğitim ve gelir seviyesinde, genç nüfus ortalamasına sahip, neredeyse tamamına yakını Suriye vatandaşı olan bir kitle olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Önemli çoğunluğu 3 ila 7 yıl süredir Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin Şırnak'ı tercih etmesinde ise akraba-aşiret-yakınların varlığı ve Şırnak'ın sınır ili olması etken olarak öne çıkmaktadır. Yerel şartlar göz önüne alınarak anket soruları arasında katılımcıların etnik kökenine yönelik herhangi bir soru yöneltilmemekle birlikte uygulama sırasında görüşülen kişilerin hemen hemen tamamının Kürt kökenli olduğu gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak ev sahibi toplum ile iletişim konusunda dil problemi yaşanmayacağı yönündeki varsayım, analiz sürecinde doğrulanmıştır. Katılımcıların önemli bir kısmı (%60) çeşitli düzeylerde olmakla birlikte dil problemi yaşamadığını belirtmiştir. Problem yaşadığını belirten katılımcıların ise görüşülen Arap kökenli kişiler olduğu düşünülmektedir. Geleneklerini Şırnak'ta yaşama konusunda rahat olduklarını belirten Suriyelilerin toplu yaşam alanlarında sorun yaşamadıkları, Türkiye'de doğan çocuklarına Türkiye'ye uygun isimler vermeyi tercih ettikleri, Şırnak'ta ve genel olarak Türkiye'de beklentilerinin karşılandığını düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Uygulama sırasında Suriyelilerin sorun olduğunu belirttikleri konu ise iş bulma ile ilgili olmuştur. Katılımcıların yarıdan fazlası Şırnak'ta iş bulma konusunda sorun yaşadıklarını farklı düzeylerde belirtmiştir. Görüşme ve gözlemler sırasında elde edilen veriler ışığında Suriyelileri kendi işyerinde çalıştırma konusunda Cizreli işverenlerin istekli davranmadıkları tahmin edilmektedir.

Sonuç olarak, bu şekilde özetlenebilecek veriler ışığında Şırnak'ta yaşayan Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum sürecinde çok fazla sorun yaşamadıkları, genel anlamda Şırnak'a uyum sağladıkları, yerli halkın da onları kabul ettiği saptanmıştır. Nitekim alan araştırması sırasında yöneltilen "Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %80'i gitmek istemedikleri yönünde yanıt belirtmiştir. Ev sahibi toplum ile Suriyeliler arasında var olan bu ilişki düzeyinin kültürel ortaklıklar ve akrabalık bağları aracılığıyla kurulduğu ve devam ettirildiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ağır, O. ve Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. Cilt 5, Sayı 9.

Akıncı, B., Nergiz, A., Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, Göç Araştırma Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2.

Çiftçi, Hasan (2018), "Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, "Journal of the Human and Social Sciences Researches" [itobiad / 2147-1185] Cilt: 7, Sayı: 3 Volume: 7, Issue: 3, ss/pp: 2232-2256.

Esser, Harmurt (1999), Inklusion, Integration und ethnische Schichtung, Journal of Conflict and Violence Research, Vol. 1, 1, http://www.uni-bielefeld.de/ikg/jkg/1-1999/esser.pdf.

Gün, Z. (2011). İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika. http:// www.unhcr.org.tr/uploads/root/v._b%C3%B6l%C3%BCm.pdf

Gündoğmuş, Bekir. (2018). Göç, Din ve Siyaset: Avrupa'da Milli Görüş, İstanbul: Bilsam Yayıncılık.

Greeley, A. M. (1971). Why Can't They be Like Us?: America's White Ethnic Groups. Newyork: E.P. Dutton.

Giddens, A.(2010). Sosyoloji, çev. Günseli Altaylar, Say Yayınları, İstanbul.

Martikainen, T.(2010), "Din, Göçmenler ve Entegrasyon", Çev: Nebile Özmen, M.ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 263-276.

Karaça, Zehra Nur (2017) Suriyeli Mülteci Gençlerde Kimlik Sorunu/Karmaşası, İNSAMER Araştırma Raporu, https://insamer.com/tr/suriyeli-multeci-genclerde-kimlik-sorunukarmasasi_759.html.

Karasu, M. A. (2016), "Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21 (3): 995-1014.

Kaplan, D. ve E. Chacko (2015). "Placing Immigrant Identities", *Journal of Cultural Geography*, s. 129-138.

Sarıteke, İsmail, Ömer Fuad KAHRAMAN, Abdullah AYDIN (2018), , Türkiye'deki Suriyeli Nüfusun Hukuki Statüsü İle İlgili Bir Analiz, Turkish Studies Volume 13/7, Winter 2018, p. 383-396 DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13042 ISSN: 1308-2140.

Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. Humanitas, 4(7), 417-436.

Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2), Ankara.

Stanley, S. (1977). Community Mental Health Services To Minority groups: Some Optimism, Some Pessimism. American Psychologist, 32(8).

Stein, B. N. (1981). The Refugee Experience: Defining the parameters of a field of study. International Migration Review, 15(1-2).

Schaefer, R.T.(2013). Sosyoloji, Çev. Simten Coşar, Palme Yayınları. 12. Baskıdan çeviri.

Yıldırımalp S. İslamoğlu E. İyem C. (2017). "Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma", 107-126.

Yanık, Celalettin (2013), Dünyada ve Türkiye'de Çokkültürlülük, Bursa: Sentez Yayıncılık.

https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, Erişim Tarihi: 11.07.2019.